

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

7. Międzynarodowy Festiwal — Muzyki
Europy — Środkowo — Wschodniej

eufonie

Poświęty i powidoki

Pasja: Penderecki

Warszawa — 28 listopada 2025

Pasja: Penderecki

28 listopada (piątek) — 19.30

Filharmonia Narodowa
Sala Koncertowa
ul. Jasna 5
Warszawa

Honorowy patronat: Jego Ekscelencja Wasyl Bodnar, Ambasador
Nadzwyczajny i Pełnomocny Ukrainy w Rzeczypospolitej Polskiej

Program koncertu

Krzysztof Penderecki (1933–2020)

Pasja według św. Łukasza

(*Passio et Mors Domini Nostri*

Iesu Christi secundum Lucam)

na trzy głosy solowe, recytatora,

chór chłopięcy, trzy chóry

mieszane i orkiestrę

libretto: Krzysztof Penderecki –

na podstawie Ewangelii według

św. Łukasza, psalmów, Lamentacji

Jeremiasza, Ewangelii według

św. Jana (fragmenty przekładów

w języku łacińskim) i tekstów

liturgicznych z Mszału Rzymskiego

z 1949 roku

(1966)

Część I

O Crux, ave

Et egressus ibat

Deus, Deus meus

Domine, quis habitabit

Adhuc eo loquente ecce turba

Ierusalem, Ierusalem

Ut quid, Domine

Comprehendentes autem

eum duxerunt

Iudica me, Deus

Et viri, qui tenebant illum

Ierusalem, Ierusalem

Miserere mei, Deus

Et surgens omnis multitudo

Część II

...et in pulverem mortis

Popule meus

...ibi crucifixerunt eum

Crux fidelis

...in pulverem mortis

Et stabat populus spectans

Unus autem de his

Stabant autem iuxta crucem

Stabat Mater dolorosa

Erat autem fere hora sexta

In te, Domine, speravi

Wykonawcy:

**Chór i Orkiestra Filharmonii
im. Karola Szymanowskiego
w Krakowie**

Chór Polskiego Radia – Łusławice

**Chór Chłopięcy Filharmonii
Krakowskiej**

**Ukraiński Chór Chłopięcy
i Dziewczęcy Filharmonii
Krakowskiej**

Maciej Tworek

dyrygent

Iwona Hossa

sopran

Mariusz Godlewski

baryton

Artur Janda

bas

Krzysztof Gosztyła

narrator

Janusz Wierzgacz

przygotowanie Chóru Filharmonii

im. Karola Szymanowskiego w Krakowie

Dawid Ber

przygotowanie Chóru Polskiego Radia –

Łusławice

Lidia Matynian

przygotowanie Chóru Chłopięcego

Filharmonii Krakowskiej

Olena Yatskulynets

przygotowanie Ukraińskiego

Chóru Chłopięcego i Dziewczęcego

Filharmonii Krakowskiej

Pasja: Penderecki

Witaj, krzyżu, jedyna nadziejo, w tym czasie męki pomnóż łask pobożnym¹

Od tego wezwania rozpoczyna się jedno z najważniejszych dzieł Krzysztofa Pendereckiego, jakim jest *Pasja według św. Łukasza*. Symbol krzyża, utożsamiany z drzewem życia, w szczególny sposób łączy się ze sferą natury, która dla kompozytora była niezwykle istotna. Twórca często mawiał, że dzieło sztuki, podobnie jak drzewo, musi być podwójnie zakorzenione – w niebie i w ziemi. Wybór gatunku pasji, która niewątpliwie kieruje nasz wzrok w stronę krzyża, nie był przypadkowy. W niej *sacrum* przeplata się z *profanum* – to, co boskie, z tym, co ludzkie. Penderecki, okrzyknięty awangardzistą, wziął na warsztat ten, wydawałoby się, już wówczas przebrzmiały gatunek. Niewątpliwie miał też świadomość ciężaru tradycji, bowiem niewielu twórców muzyki miało odwagę wrócić do pasji po Johannie Sebastianie Bachu.

Dzieło Pendereckiego miało premierę w 1966 roku, w milenium Chrztu Polski, które komunistyczna władza zignorowała. Zamówienie na kompozycję, które Otto Tomek złożył u Pendereckiego z okazji 700-lecia obchodów ukończenia budowy katedry w Münsterze (1264), nie tylko więc stanowiło artystyczne wyzwanie, lecz także stało się okazją do wysłania jasnej deklaracji w stronę władz ludowych. Poza politycznym kontekstem kompozytor zyskał też pretekst do opowiedzenia na swój sposób historii zawartej w słowach Pilata „Ecce Homo”. To nie wyłącznie opowieść o Jezusie w chrześcijańskim kontekście męki, śmierci i odkupienia, lecz także historia everymana, który staje wobec obojętności lub agresji, zarówno tłumu, jak i jednostki.

Dualizm dzieła, owo podwójne zakorzenienie, odzwierciedla się w wielu wymiarach, jak choćby w zastosowaniu różnorodnych technik kompozytorskich. Oto polifonia renesansowa przeciwstawia się technice dwunastodźwiękowej, a tradycyjne brzmienia – technikom sonorystycznym. Nie zabrakło też nawiązania do mistrza pasji, Bacha, którego nazwisko wpisane zostało w materiał dźwiękowy. Motyw B–A–C–H pojawia się jako cztery ostatnie dźwięki jednej z serii dodekafonicznych, stając się znakiem tradycji obecnym w strukturze nowoczesnego dzieła.

To jednak dramaturgia pozostaje przestrzenią, gdzie binarne opozycje ujawniają się najmocniej. Nagłe zmiany i kontrasty brzmieniowe można odczytać jako muzyczne odpowiedniki irracjonalnych zmian w ludzkiej psychice miotającej się między euforią a apatią, przerażeniem a odrętwieniem, udręką a ukojeniem. Takie zmiany emocjonalne z jednej strony są charakterystyczne dla patologicznych stanów choroby psychicznej, z drugiej mogą być wywołane długotrwałym strachem i bólem. W ten sposób Penderecki nakreślił portret głównego bohatera dramatu – cierpiącego Chrystusa. W umyśle zmęczonego i upokorzonego mężczyzny odgłosy bicia, śmiech tłumu, nawet oddech czy kroki odbijają się echem, potęgując ból zadawany z zewnątrz. Kompozytor świadomie zrezygnował z eksponowania znaków boskości Jezusa, uwypuklając człowieczeństwo postaci. Dzięki temu ta na wskroś dramatyczna, prawie filmowa struktura przeprowadza nas przez kolejne sceny ludzkiego konania, w którego centrum widzimy osobę niesłusznie oskarżoną, stojącą wobec sądu i skazaną na śmierć. Rodzi się jednak otwarte pytanie: co jest dotkliwszą karą – wyrok czy obojętność i powtarzane bezrefleksyjnie okrzyki tłumu?

W świecie tekstów kultury trudno znaleźć dzieło ukazujące człowieka w bardziej przejmujący sposób niż pasja. Penderecki, choć osadził swoją kompozycję w kontekście chrześcijańskim, nadał jej wymiar uniwersalny. To opowieść nie tylko o męce Chrystusa, lecz także o doświadczeniach XX wieku: o Auschwitz, Katyniu, konfliktach zbrojnych i o równie niebezpiecznej broni, jaką dziś bywa ostrze powszechnej mowy nienawiści. Agresja manifestuje się nie tylko w brzęku stali czy odgłosie strzału. Przemoc istnieje tu i teraz: w słowach, które ranią, w milczeniu wobec krzywdy, obojętności i w nieustannym powtarzaniu historii Jezusa, która – jak pokazuje muzyka Pendereckiego – nigdy nie przestaje być aktualna.

René Libert

¹ Przekład na język polski za: *Vexilla regis prodeunt*, w: *Gaudeamus: łaciński śpiewnik mszalny*, oprac. W. Kądziała, Warszawa 2012, s. 284.

Chór Filharmonii im. Karola Szymanowskiego w Krakowie

Chór został założony w 1945 roku. Brał udział w wielkich uroczystościach o randze międzynarodowej, takich jak: koncert w Watykanie w 10. rocznicę pontyfikatu Jana Pawła II, koncert w Berlinie z okazji zjednoczenia Niemiec (1990), obchody 50. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Auschwitz (1995) czy uroczystości kanonizacyjne papieża Jana XXIII oraz Jana Pawła II w Watykanie (2014). Od wielu lat chór otrzymuje wyrazy uznania publiczności, recenzentów i współpracujących z nim dyrygentów, a zagraniczne tournée zapewniły mu opinię „ambasadora kultury polskiej”.

Orkiestra Filharmonii im. Karola Szymanowskiego w Krakowie

Rozpoczęła swą działalność w lutym 1945 roku jako pierwsza polska orkiestra symfoniczna po zakończeniu II wojny światowej. Krakowska orkiestra filharmoniczna zasłużyła się szczególnie, wykonując dzieła Karola Szymanowskiego i Krzysztofa Pendereckiego. Zespół koncertował w ponad 30 krajach (m.in. w Iranie, Japonii, Kanadzie, Korei Południowej, Libanie, Turcji, Stanach Zjednoczonych), także w ramach światowych festiwali. W dorobku orkiestry znajdują się liczne prawykonania utworów kompozytorów XX wieku.

Chór Polskiego Radia – Łusławice

Jeden z najwybitniejszych zespołów wokalnych w Polsce. Tworzą go cenieni wokaliści: ludzie młodzi, pełni energii i nieograniczonej wyobraźni oraz doświadczeni śpiewacy poruszający się w meandrach niełatwej sztuki wokalne z perfekcją i finezją. Od ponad 75 lat wykonuje repertuar obejmujący zarówno muzykę a cappella, jak i formy wokально-instrumentalne. Ma na swoim koncie prawykonania dzieł najbardziej znaczących polskich kompozytorów, m.in. Pendereckiego, Lutosławskiego, Góreckiego i Kilara.

Chór Chłopięcy Filharmonii Krakowskiej

Powstał w 1951 roku z inicjatywy pedagoga, muzyka i pasjonata w jednej osobie – Józefa Suwary. Chór Chłopięcy Filharmonii Krakowskiej występuje w salach filharmonicznych, w kościołach, dla szkół i podczas koncertów charytatywnych,

prezentując rozmaity repertuar, w tym utwory skomponowane dla zespołu. Chór był wielokrotnie zapraszany do współpracy przez polskie orkiestry. Za nagranie płyty z *Pasją według św. Łukasza* otrzymał nagrodę Grand Prix du Disque.

Ukraiński Chór Chłopięcy i Dziewczęcy Filharmonii Krakowskiej

Powstał w czerwcu 2022 roku z inicjatywy Filharmonii Krakowskiej. Główną ideą działalności chóru jest przybliżenie słuchaczom bogactwa kultury ukraińskiej oraz wspieranie więzi młodych śpiewaków z ich ojczystą tradycją. W ciągu ponad trzech lat swojej działalności zespół wziął udział w licznych prestiżowych projektach artystycznych realizowanych na scenie Filharmonii Krakowskiej. Chór odbył również wiele wyjazdów koncertowych po Polsce, a także uczestniczył w wykonaniu opery *Brundibár* Hansa Krásy.

Maciej Tworek – dyrygent

Koncertował w Europie, Azji i obu Amerykach. W 2002 roku rozpoczął dyrygencką współpracę z Krzysztofem Pendereckim. Jej owocem był m.in. udział w nagraniu z orkiestrą Sinfonia Iuventus kompletu symfonii i koncertów instrumentalnych Pendereckiego. W roku 2018, w ramach obchodów jubileuszu 85-lecia urodzin kompozytora, Maciej Tworek dyrygował *II Koncertem skrzypcowym „Metamorfozy”* z Rundfunk-Sinfonieorchester Berlin w Filharmonii Berlińskiej z Anne-Sophie Mutter jako solistką, z którą następnie odbył tournée po Chinach z towarzyszeniem orkiestry Sinfonia Varsovia.

Iwona Hossa – sopran

Uznawana jest za jedną z czołowych sopranistek swojego pokolenia. Domeną artystki są przede wszystkim precyzja i możliwości techniczne jej wszechstronnego głosu, niezwykła czystość brzmienia i urzekająca barwa. Jej kunszt wokalny można podziwiać w wielu miejscach na całym świecie, gdzie niezmiennie oczarowuje publiczność i zdobywa uznanie krytyków. Dokonała wielu prawykonania utworów polskich twórców muzyki współczesnej. Nagrała 27 płyt CD i DVD. Za większość z nich otrzymała prestiżowe nagrody fonograficzne.

Mariusz Godlewski – baryton

Absolwent Akademii Muzycznej we Wrocławiu w klasie Bogdana Makala. Jest laureatem wielu konkursów krajowych i zagranicznych.

W 2002 roku zadebiutował w Teatrze Wielkim – Operze Narodowej w Warszawie partią Peleasa w operze Claude’a Debussy’ego *Peleas i Melizanda*. Jest śpiewakiem goszczącym na wielu scenach operowych – zarówno w Polsce, jak i za granicą. W swoim repertuarze ma wiele głównych partii operowych. Artysta wykonuje również lirykę wokálną Franza Schuberta i Johanna Brahmsa oraz niemiecką i angielską muzykę baroku.

Artur Janda – bas

Jako solista występował na większości polskich scen filharmonicznych pod batutami znakomitych dyrygentów. Współpracuje m.in. z zespołem muzyki dawnej La Tempesta, z którym regularnie koncertuje i nagrywa. Ma bogaty repertuar oratoryjny. W 2018 roku za płytę *Antonio Caldara: Maddalena ai piedi di Cristo* otrzymał nagrodę Fryderyk 2018 w kategorii album roku – muzyka dawna. W latach 2019, 2020 i 2022 był nominowany do Teatralnej Nagrody Muzycznej im. J. Kiepury w kategorii najlepszy śpiewak operowy.

Krzysztof Gosztyła – narrator

Polski aktor filmowy, teatralny i dubbingowy. Od dziecka występował w filmach. Pierwszy z nich to *Do przerwy 0:1*. W pierwszej połowie lat 70. studiował w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej, ale po dwóch latach zdał na Wydział Aktorski Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie. W teatrze debiutował rolą Pana w *Operetce* Witolda Gombrowicza w reżyserii Macieja Prusa na scenie Teatru Dramatycznego w Warszawie.

Aktor teatrów w Warszawie: Dramatycznego, Teatru Scena Prezentacje, Polskiego, Teatru na Woli, Teatru Muzycznego „Roma”, Narodowego, Teatru Wielkiego, Ateneum, Żydowskiego i Teatru Rampa, oraz teatrów krakowskich: Bagatela i Teatru KTO.

Jest popularnym lektorem audiobooków.

Janusz Wierzgacz – przygotowanie Chóru Filharmonii im. Karola Szymanowskiego w Krakowie

Absolwent Akademii Muzycznej w Krakowie na kierunku dyrygentura chóralska. W latach 2009–2012 był śpiewakiem Chóru Polskiego Radia w Krakowie. Od 2010 roku jako dyrygent związany jest z Chórem Akademickim Uniwersytetu Jagiellońskiego „Camerata Jagellonica”. Od 2017 roku jest również dyrygentem Krakowskiego Chóru Akademickiego Uniwersytetu Jagiellońskiego. W latach 2020–2024 był kierownikiem Chóru Opery Krakowskiej.

Dawid Ber – przygotowanie Chóru Polskiego Radia – Łusławice

Dyrygent, chórmistrz, teoretyk muzyki, pedagog. Od 2008 roku zatrudniony w Katedrze Edukacji Muzycznej Akademii Muzycznej w Łodzi, gdzie prowadzi klasę dyrygentury chóralskiej na stanowisku profesora akademii muzycznej. Dyrygent Chóru Kameralnego Akademii Muzycznej w Łodzi Lodz Chamber Choir, Chóru Kameralnego Vivid Singers, Chóru Męskiego Lutnia w Warcie oraz Chóru Mieszanego Kościoła Chrześcijan Baptystów w Łodzi. Z prowadzonymi przez siebie chórami uzyskał kilkadziesiąt nagród i wyróżnień na licznych festiwalach i konkursach chóralskich w Polsce i za granicą.

Lidia Matynian – kierownik Chóru Chłopięcego Filharmonii Krakowskiej

Chórmistrz, profesor sztuk muzycznych, absolwentka Akademii Muzycznej w Krakowie. Z chórem akademickim tej uczelni, przez blisko 30 lat, przygotowywała partie w dziełach wokalnie-instrumentalnych i koncertowała. W 1993 roku objęła kierownictwo Chóru Chłopięcego Filharmonii im. K. Szymanowskiego w Krakowie. Za dokonania odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi, odznaką honorową Zasłużony dla Kultury Polskiej, Srebrnym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” i Orderem Uśmiechu.

Olena Yatskulynets – przygotowanie Ukraińskiego Chóru Chłopięcego i Dziewczęcego Filharmonii Krakowskiej

Ukończyła w 1996 roku wydział Dyrygentury Chóralskiej w Szkole Muzycznej im. D. Bortniańskiego w Sumach, uzyskując kwalifikacje nauczyciela muzyki. W latach 1996–2001 studiowała w Ukraińskiej Narodowej Akademii Muzycznej w Kijowie, gdzie uzyskała dyplom dyrygenta chóru oraz nauczyciela dyscyplin chóralskich. Była dyrektorem muzycznym Kijowskiego Akademickiego Teatru Lalek (2011–2022) oraz kierownikiem artystycznym Chóru Kameralnego Moravski (2016–2022).

Organizatorzy

Dofinansowano
ze środków
Ministra Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

Mecenas

Partner strategiczny

Patronat honorowy

Prezydent
miasta stołecznego
Warszawy

Partnerzy

Filharmonia
Narodowa

INSTYTUCJA KULTURY
WOJEWÓDZTWA
MAŁOPOLSKIEGO

Stowarzyszenie
im. Ludwiga
van Beethovena

MIEJSKI
OŚRODEK
KULTURY
W DĘBICY

MIASTO
DĘBICA

MIĘDZYNARODOWY FESTIWAL
DĘBICKIE
KORZENIE
KRZYSZTOF PENDERECKI IN MEMORIAM

INSTYTUT
ADAMA
MICKIEWICZA

PKP INTERCITY

KINOTEKA

Patroni medialni

dwójka
POLSKIE RADIO

RZECZPOSPOLITA

rp.pl

wysokieobcasy.pl

PORTAL
PRESTO
—BOX

POLSKA AGENCJA PRASOWA

nam! naszemiasto.

Festiwal jest członkiem

Bilety

Bilety²⁴

eufonie.pl